

02-04-2015 16:45 CEST

Transkjønn og ambivalens i hindu og buddhistisk mytologi

Religiøse narrativ om romantiske følelser, sex mellom figurer av samme kjønn eller gudommelige begivenheter som resulterer i kjønnskifte finnes i både buddhistisk og hindu mytologi. Disse mytene er med på å farge forklaringer på homoseksualitet, transseksualitet og forståelse av kjønnsidentitet.

Innlegg av: Martine Næss Johansen. Sjef for pridebloggen, religionshistoriker, pride-entusiast, forfatter og kaffefrelst.

Jataka-narrativene (Ashliman 2002-2013) forteller om Buddhas mange liv i India (reinkarnasjon). Buddhas yndlingsdisippel, Ananda, fulgte Buddha i mange liv og ble reinkarnert som kvinne og som transkjønnet. Ananda forelsket seg i den vakre og unge kong Naga, men da forholdet ble seksuelt brøt Ananda for ikke å bli distraheret fra Buddhas lære. **Vi finner i dette tilfelle et narrativ som ikke fordømmer homoseksualitet, men heller all seksuell oppførsel.** Dette kontrasterer hinduismens holdning til seksualitet som vi finner i Ramyanafortellingen om Parvatis hellige skog der alle som entrer blir transformert til kvinner, inkludert hennes ektemann, Shiva - som oppretter skogen for å seksuelt tilfredsstille sin kone slik hun ønsker. Vi finner en distinksjon mellom buddhismens negative og hinduismens positive holdning til sex, der kjønn uansett ikke problematiseres.

Analyse av kjønnskifte innen buddhistiske narrativ i samspill med og kontrast til hindu narrativ gir en innsikt i forståelsen av kjønnsidentitet. Kausalitet, altså karma, trumfer hinduiske paradigmer om kjønnsinndeling ved fødsel. For å forstå buddhistisk tolkning av kjønn kan vi se til et narrativ som vi finner i Vinaya (regler for munk og nonne) fra Pāli kanonen. I den første delen av Vinaya finner vi diskurser om hva som leder til utvisning fra munkeordenen, bl.a. brudd på sølibat. Et eksempel tar opp kjønnskifte (Vin. iii 1938). Sponberg diskuterer i sin tekst; *Attitudes Towards Women and the Feminine in Early Buddhism*, den institusjonaliserte androsentrismen i buddhistiske sangha. Men til tross for problematiseringen av kvinners posisjon i institusjonalisert buddhisme, er det en annen side av Vinaya-narrativene som Sponberg ikke tar opp. Denne teksten forteller om en munk som blir nonne. Buddha tillater overgangen i ordinasjon uten å endre nonnens ansiennitet fra foregående praksis som munk. Her finner vi et godt eksempel på Buddhas holdning til transkjønn som kan være verdifull i moderne kjønnsdiskurser da det å gå fra mann til kvinne ikke leder til forskjellsbehandling i forhold til kvinner som er henholdsvis født kvinne.

Vinaya sier ingenting om Buddhas holdning til kjønnskifte utenfor en kontekst som tilskriver seksuell avholdenhet. Derfor må vi se til narrativet om Soreyya for å se om seksuell praksis endrer transkjønnetes stilling. Lekmannen Soreyya forelsker seg i en munk etter å ha sett ham bade og ønsker å gifte seg med ham. Dette resulterer i en øyeblikkelig transformasjon fra mann til kvinne. Soreyya flykter og begynner et nytt liv som kvinne. Hun gifter seg med en mann, bærer frem hans barn, og blir så igjen til en mann etter å ha bedt munken om tilgivelse. Det interessante er at dette kjønnskifte heller ikke får negative konsekvenser for hovedpersonen. Mannen som Soreyya er gift og har barn med viser forståelse og sier at

Soreyya fortsatt er forelder på lik linje med ham selv, og Soreyya kan fortsatt bo i hans hus. I dette narrativet blir kjønnskifte et resultat av øyeblikkelig karma grunnet ønsket om tabubelagt sex. **Tabuet er ønsket om sex med en munk, ikke en mann.** Øyeblikkelig kjønnskifte som resultat av karma forstås lettere i en hindu kontekst.

Transkjønn i Vedisk religion uttrykker en form for opphøyet tilstand som forbindes med hindumytene hvor guddommer uttrykker overmenneskelighet ved å fjerne skillet mellom kjønn. Vishnu og Shiva endrer ofte kjønn. Det mest kjente narrativ om dette finner vi i Mahābhārata (1.16.39-40; 1. 17.8). I denne myten skifter Vishnu kjønn og blir Mohini, Shivas kvinnelige elsker. Vishnu tar kvinnelig form for å få tilbake et udødelighetsbrygg fra demoner. Kjønnstransformasjonen gjør at Vishnu kan forføre demonen. Dette er en markør på «kvinnelighet» som vi kjenner igjen fra den norrøne myten om Tor som kler seg ut som Frøya for å få igjen hammeren sin fra Jotnene. Forskjellen er dog at Tor gjenspeiler en transvestitt, Vishnu endrer kjønn.

I indisk kontekst sees de mytologiske kjønnstransformasjonene som spontane og fullstendige transformasjoner fra ett kjønn til et annet. Dette sammenfaller med at Hindu og Buddhistiske kjønnsperspektiver ikke distinktivt skiller mellom biologisk og sosialt kjønn, noe som kan passe med Butlers teori om at det ikke finns et distinkt biologisk kjønn som det sosiale kjønn kan legges utenpå, men at heller kjønnets kropp og kjønnsforståelse er et produkt av diskurs (Moi 2003). Hindu narrativ kjønnstransformasjon innebærer og ofte en overnaturlig forbannelse. Eksempelvis historien om kong Ila som forbannes av Shiva og Parvati til å bli være mann en måned og kvinne neste. Etter å ha endret kjønn husker ikke Ila å være det første kjønn. Som kvinne gifter Ila seg med guden Budha som vet at Ila skifter kjønn. Budha informerer ikke den mannlige Ila om hans liv som kvinne, og de to lever kun sammen når Ila er kvinne. I Ramayana versjonen får Ila barn med Budha. I Mahabharata kalles Ila både mor og far til barnet. Etter barnets fødsel blir derimot Ila igjen permanent til en mann. (Doniger 1993) Dette er vanlig i vediske myter, nemlig at kjønn blir "flytende" i perioder, men at personen som går igjennom en transformasjon gjenfinner sitt "opprinnelige kjønn" når forbannelsen brytes. Guddommer derimot bevarer denne "flytende" seksualiteten. Tanken om å gjenfinne til et opprinnelig kjønn er det som bryter med Butlers tanker om nettopp et opprinnelig kjønn, imens guddommene kan bevare den flytende kjønnsidentiteten.

I buddhismen vil en kausal endring av kjønn kunne aksepteres uten møte med bestemte sanksjoner. Buddhismen vil ofte forholde seg til endring av

kjønn grunnet reinkarnasjon der alt liv fødes og gjenfødes i samsara. Buddhismen lærer oss at å være transkjønnet ikke påvirker personens status eller muligheter for moralsk og spirituell utvikling. Reinkarnasjon tilser også at vi alle har vært transkjønnet flere liv, og at vi ikke vet hvor mange ganger vi har vært eller kan bli gjenfødt som transkjønnet.

For å nevne et moderne eksempel vil jeg avslutningsvis se til Dalai Lama. Det tibetanske overhodet for Gelugpa-ordenen sies å være en nedstigning av Avalokiteshvara som igjen er en manifestasjon av Buddha. Avalokiteshvara kan representere både en mannlig og kvinnelig guddom. Den nåværende Dalai Lama har selv sagt mht. til sin egen reinkarnasjon at han godt kunne tenke seg å bli gjenfødt som kvinne. Denne uttalelsen i seg selv kan tenkes å være en konsekvens av feminisme fra Vesten, men også en del av en utvikling innen buddhistiske feminisme i både øst og vest.

Ashliman, D. L. *Jataka Tales*. 2002-2013.

Books, Llc. *Lgbt Themes in Mythology: Pederastic Heroes and Deities, Apollo, Achilles, Dionysus, Chiron, Narcissus, Cyparissus, Ampelos, Troilus*. Llc Books.

red. Doniger, Wendy. *Purana Perennis: Reciprocity and Transformation in Hindu and Jaina Text*. SUNY Press, 1993.

Doniger, Wendy. *Splitting the Difference: Gender and Myth in Ancient Greece and India*. University of Chicago Press, 1999.

Gross, Rita M. *Buddhism After Patriarchy: A Feminist History, Analysis, and Reconstruction of Buddhism*. Albany: State University of New York Press, 1993.

Leslie, Julia *Ch.5: Sri and Jyestha: Ambivalent Role Models for Women Roles and Rituals for Hindu Women* 1991

Nyaponika Thera, Hellmuth Hecker. *Great Disciples of the Buddha: Their Lives, Their Works, Their Legacy*. Wisdom Publications Inc, 2012.

Moi, Toril *Hva Er En Kvinne? Kjønn og kropp i feministisk teori*, Gyldendal, 1998
Dhammapada Mind, Chapter III CITTA VAGGA. III:09 A mother of two and a father of two (Soreyya).

O'Flaherty, Wendy Doniger, *Women, Androgynes and Other Mythical Beasts*, University of Chicago Press, 1982

Sponberg, Alan *Attitudes Towards Women and the Feminine in Early Buddhism* Spencer, Richard "Dalai Lama says successor could be a woman" *The Daily Telegraph* (07 Dec 2007)

Vinaya Pitaka, Pali Text Society Vin. iii 35 PTS 1938

Innlegg av: Martine Næss Johansen. Sjef for pridebloggen, religionshistoriker, pride-entusiast, forfatter og kaffefrelst.

Oslo Pride er Norges største og viktigste feiring av skeiv kjærlighet og mangfold. Hundrevis av frivillige ildsjeler går sammen om å arrangere en ti-dagers festival hvor alle får være akkurat den man er. Festivalen avholdes 18.-27. juni 2021

Kontaktpersoner

Rohan Sandemo Fernando

Pressekontakt

Kommunikasjonsrådgiver

rohan.fernando@oslopride.no

48104594